

Sygn. akt III PK 173/19

## POSTANOWIENIE

Dnia 18 listopada 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z powództwa M. M.

przeciwko M. Sp. z o.o. w W.

o ustalenie istnienia stosunku pracy, wydanie świadectwa pracy,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 18 listopada 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W.

z dnia 25 kwietnia 2019 r., sygn. akt VIII Pa (...),

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.**

### UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w W., wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2019 r., oddalił apelację M. Sp. z o.o. w W. od wyroku Sądu Rejonowego w W. z dnia 15 października 2018 r., mocą którego ustalono, że powoda M. M. i pozwanego M. Sp. z o.o. w W. łączył stosunek pracy od 9 maja 2016 r. do 21 lipca 2016 r. oraz zobowiązano pozwaną do wydania pracownikowi świadectwa pracy za ten okres z adnotacją o zatrudnieniu stanowisku kierownika projektu, w pełnym wymiarze czasu pracy.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wywiódł pełnomocnik pozwanego, zaskarżając go w całości. We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania podniósł, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, to jest, jakie konkretnie przesłanki decydują o uznaniu danych czynności za wykonywane pod kierownictwem pracodawcy. Kiedy należy uznać, że wskazówki i ogólne zalecenia

co do sposobu realizacji przedmiotu umowy wykraczają poza stosunek cywilnoprawny i świadczą o zatrudnieniu pracowniczym. Czy inicjatywa własna osoby, która dopiero co zawarła umowę i pragnie się wykazać i z każdym nowym pomysłem i usprawnieniem zgłasza się do osoby zarządzającej przedsiębiorstwem może świadczyć na niekorzyść stosunku cywilnoprawnego i przesadzać o pracy w warunkach zatrudnienia pracowniczego? Czy specyfika działalności przedsiębiorstwa nie ma znaczenia przy ocenie stosunku, który łączy elementy cywilnoprawne i stosunku pracy. Czy większe znaczenie dla oceny stosunku prawnego ma wola stron czy jednak faktyczne warunki wykonywania pracy.

Niezależnie od powyższego, zdaniem skarżącego, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, bowiem Sąd Okręgowy w swoich ustaleniach całkowicie oparł się na ustaleniach Sądu pierwszej instancji, mimo uchybień w ocenie materiału dowodowego, które pozwany podniósł w apelacji. Sąd Okręgowy nie odniósł się do podniesionych zarzutów, bezkrytycznie przyjmując słowa powoda.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługuje na przyjęcie jej do rozpoznania, bowiem nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne ani oczywista jej zasadność.

W odniesieniu do pierwszej kwestii wymogi wnoszącego skargę kasacyjną są powszechnie znane (zob. na przykład postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571; z dnia 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 293/11, LEX nr 1214577; z dnia 24 lutego 2005 r., III PK 6/05, LEX nr 513003).

Proces odróżniania pracowniczego i niepracowniczego zatrudnienia nie jest nowym zagadnieniem, a dotychczasowe poglądy judykatury i doktryny wyjaśniają dostatecznie przesłanki, jakie przedstawia skarżący. Zgodnie z art. 22 § 1 k.p., przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca - do zatrudniania

pracownika za wynagrodzeniem. Z kolei § 1<sup>1</sup> k.p. tego artykułu stanowi, że zatrudnienie w warunkach określonych w § 1 jest zatrudnieniem na podstawie stosunku pracy, bez względu na nazwę zawartej przez strony umowy. Natomiast według § 1<sup>2</sup> k.p., nie jest dopuszczalne zastąpienie umowy o pracę umową cywilnoprawną przy zachowaniu warunków wykonywania pracy określonych w § 1.

Z przepisów tych wypływa wniosek, że decydujące znaczenie w procesie sądowego badania, czy dany stosunek prawny jest stosunkiem pracy, ma ustalenie, czy praca wykonywana w ramach badanego stosunku prawnego faktycznie ma cechy wymienione w art. 22 § 1 k.p. Z art. 22 § 1<sup>1</sup> k.p. wynika bowiem, że sąd w pierwszej kolejności bada, czy dana praca jest zatrudnieniem w warunkach określonych w art. 22 § 1 k.p., a art. 22 § 1<sup>2</sup> k.p. stanowi dla pełnej jasności, że w razie wykonywania pracy w warunkach określonych w § 1 tego artykułu nie jest dopuszczalne zastąpienie umowy o pracę umową cywilnoprawną. Istotnym sensem regulacji zawartej w § 1<sup>1</sup> i § 1<sup>2</sup> k.p. jest zatem przeniesienie ciężaru badania charakteru stosunku prawnego, w którego ramach świadczona jest praca, z ustalania i wykładni treści umowy zawartej przez strony, na ustalenie faktycznych warunków jej wykonywania. Jeżeli w stosunku prawnym łączącym strony (ocenianym nie tylko przez pryzmat postanowień umowy, ale przede wszystkim przez sposób jego wykonywania) przeważają cechy charakterystyczne dla stosunku pracy określone w art. 22 § 1 k.p. (wykonywanie za wynagrodzeniem pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę), to mamy do czynienia z zatrudnieniem na podstawie stosunku pracy, bez względu na nazwę umowy zawartej przez strony. I odwrotnie, jeżeli w treści stosunku prawnego nie przeważają cechy charakterystyczne dla stosunku pracy, to nie można przyjąć, aby taki stosunek prawny łączył strony.

Ocena, czy strony łączyła umową o pracę, dokonywana jest zatem metodą typologiczną, polegającą na rozpoznaniu i wskazaniu cech przeważających i dominujących (Z. Góral, H. Lewandowski: Przeciwdziałanie stosowaniu umów cywilnoprawnych do zatrudnienia pracowniczego, PIZS 1996 nr 12, s. 31; H. Lewandowski: Nawiązywanie i zmiana stosunku pracy - zarys problematyki – [w:] Prawo pracy RP w obliczu przemian, (red.) M. Matey-Turowicza i

T.Zielińskiego, Warszawa 2006, s. 130 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 20 marca 1965 r., III PU 28/64, OSNC 1965 nr 9, poz. 157 z glosami T. Gleixnera, OSP 1965 nr 12, poz. 253 i S. Wójcika, OSP 1966 nr 4, poz. 86; z dnia 18 czerwca 1998 r., I PKN 191/98, OSNAPiUS 1999 nr 14, poz. 449; z dnia 14 września 1998 r., I PKN 334/98, OSNAPiUS 1999 nr 20, poz. 646; z dnia 28 października 1998 r., I PKN 416/98, OSNAPiUS 1999 nr 24, poz. 775; z dnia 7 września 1999 r., I PKN 277/99, OSNAPiUS 2001 nr 1, poz. 18; z dnia 25 listopada 2004 r., I PK 42/04, OSNP 2005 nr 14, poz. 209; z dnia 11 października 2005 r., I PK 42/05, OSNP 2006 nr 17-18, poz. 267; z dnia 7 marca 2006 r., I PK 146/05, OSNP 2007 nr 5-6, poz. 67; z dnia 7 października 2007 r., III PK 38/07, LEX nr 560867; z dnia 26 marca 2008 r., I UK 282/07, LEX nr 411051 z glosą krytyczną A. Musiały, Gdańskie Studia Prawnicze - Przegląd Orzecznictwa 2009 nr 2, s. 103 - 110; z dnia 9 lipca 2008 r., I PK 315/07, LEX nr 470956; z dnia 27 maja 2010 r., II PK 354/09, LEX nr 598002; z dnia 4 lutego 2011 r., II PK 82/10, LEX nr 817515; z dnia 6 kwietnia 2011 r., II UK 323/10, LEX nr 885015; z dnia 24 czerwca 2015 r., II PK 189/14, LEX nr 1764808 z glosą aprobusującą S. Kowalskiego, OSP 2015 nr 6, poz. 89; z dnia 18 lutego 2016 r., II PK 352/14, LEX nr 2004192; z dnia 13 kwietnia 2016 r., II PK 81/15, LEX nr 2026397; z dnia 17 maja 2016 r., I PK 139/15, LEX nr 2057610).

Jak zauważył Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 13 kwietnia 2016 r., II PK 81/15 (LEX nr 2026397), przepis art. 22 § 1<sup>1</sup> k.p. nie narusza linii granicznej oddzielającej sferę właściwą dla umowy o pracę od zakresu umów cywilnoprawnych. Strony same wybierają rodzaj umowy, decydując się jednocześnie na odmienny reżim prawny będący konsekwencją takiego wyboru, warunkiem jest jednak przestrzeganie autonomicznych wzorców normatywnych (pracowniczego albo cywilnoprawnego). Jednoznacznie zasadę tę podkreślił Sąd Najwyższy (w wyroku z dnia 3 czerwca 1998 r., I PKN 170/98, OSNAPiUS 1999 nr 11, poz. 369, stwierdzając, że treść art. 22 § 1<sup>1</sup> k.p. i art. 11 k.p. nie ma na celu przełamywania zasady *pacta sunt servanda*, a jedynie stanowi ochronę osoby, która świadcząc pracę faktycznie w warunkach umowy o pracę, została pozbawiona przez swego pracodawcę, wskutek nadużycia ekonomiczno-organizacyjnej przewagi, pracowniczego statusu. W rezultacie należy przyjąć, że

art. 22 § 1<sup>1</sup> k.p. koresponduje z art. 353<sup>1</sup> k.c. Obie normy zastrzegają, że zawarty przez strony stosunek prawny musi być pod względem celu i treści zgodny z jego właściwością (naturą). Nadto, oba przepisy nie zawierają ograniczeń co do rodzaju umowy, którą strony mają zawrzeć, pod warunkiem, że będzie ona spełniała przesłanki przewidziane dla danego rodzaju stosunku prawnego. Założenie to jest konsekwencją stanowiska, zgodnie z którym decydujące znaczenie w procesie rozróżniania charakteru stosunku prawnego łączącego strony ma sposób wykonywania umowy, a w szczególności realizowanie przez kontrahentów - nawet wbrew postanowieniom umownym - tych cech, które charakteryzują umowę o pracę.

W rezultacie dla oceny zobowiązania pracowniczego drugoplanowe znaczenie ma nazwa umowy oraz deklarowana w chwili jej zawarcia treść. Ważne jest przede wszystkim, w jaki sposób strony kształtują więź prawną w trakcie jej trwania. Dopiero bowiem, gdy zabiegi interpretacyjne nie pozwalają na wskazanie zespołu cech przeważających, zachodzi potrzeba odwołania się do innych metod klasyfikacyjnych. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, jeśli umowa wykazuje wspólne cechy dla umowy o pracę i umowy prawa cywilnego z jednakowym ich nasileniem, o jej typie (rodzaju) decyduje zgodny zamiar stron i cel umowy, który może być wyrażony także w nazwie umowy. Dokonując oceny według tego kryterium, należy przy tym poddać oświadczenia woli stron interpretacji według kryteriów określonych w art. 65 k.c. (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 września 1997 r., I PKN 229/97, OSNAPiUS 1998 nr 11, poz. 329; z dnia 18 czerwca 1998 r., I PKN 191/98, OSNAPiUS 1999 nr 14, poz. 449; z dnia 2 września 1998 r., I PKN 293/98, OSNAPiUS 1999 nr 18, poz. 582; z dnia 27 maja 2010 r., II PK 354/09; z dnia 29 czerwca 2010 r., I PK 44/10, OSNP 2011 nr 23-24, poz. 294 czy z dnia 4 lutego 2011 r., II PK 82/10, LEX nr 817515).

Przedstawione uwagi w dostatecznym stopniu niweczą siłę argumentów skarżącego. Oceny tej nie zmienia segment działalności pozwanej Spółki, bowiem oczywiste jest, że rozwijające się segmenty życia wywołują interakcje w polu nowych technologii, lecz nadal decydujące pozostają tak zwane właściwości świadczenia pracy. Stąd po raz wtóry należy powtórzyć, że o ostatecznym wyniku sprawy decyduje konglomerat różnych okoliczności faktycznych (por. wyrok Sądu

Najwyższego z dnia 7 października 2009 r., III PK 38/09, OSP 2010 nr 11, poz. 115).

Skarga kasacyjna nie jest oczywiście uzasadniona, gdyż na pierwszy rzut oka nie są widoczne takie defekty procedowania Sądu Okręgowego, które realizują przesłanki z art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c. W sferze prawa procesowego zaakceptowanie ustaleń Sądu pierwszej instancji nie jest wadą tylko dlatego, że strona w procesie prezentuje odmienne – bo własne – stanowisko w sprawie. W typowej sprawie pracowniczej, a taką jest sprawa o ustalenie istnienia stosunku pracy, orzekający sąd w drugiej instancji nie jest zobligowany do oddzielnego opisanie każdego zarzutu apelacyjnego, gdyż może uczynić to w sposób syntetyczny, grupując wspólne argumenty i opisując je w sposób łączny. Natomiast rozważanie tego materiału, wskazywanie na sprzeczności w zeznaniach świadków, wniosków Inspektora Pracy jako tezy o defekcie z art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c. rozmija się ze wskazaną podstawą, bowiem dokonanie swobodnej oceny materiału dowodowego wiąże się z pewnym luzem decyzyjnym, wyborem wartości preferencyjnych. Jeżeli tego rodzaju wnioskowanie nie jest atypowe, oparte na skrajnych ciągach logicznych, to nie dochodzi do ziszczenia się wskazywanej przesłanki, zwłaszcza gdy konkretne podstawy prawne nie ilustrują suponowanego wnioskowania.

Z tych motywów na mocy art. 398<sup>9</sup> § 2 k.p.c. i art. 398<sup>21</sup> w związku z art. 108 § 1 orzeczono jak w sentencji.